

Stichting Downsyndroom

Down

Nr.

150

zomer 2025

up

**Leren en groeien
met Downsyndroom**

**Iedereen kan blijven leren,
ontwikkelen en zichzelf zijn**

Wonen, werken
en leren bij
De Wondere Wereld

"Ik kan er niet
over praten, je moet
naar de bioscoop!"

Hoe je de
taalontwikkeling kunt
blijven stimuleren

Wonen, werken en leren bij 'De Wondere Wereld'

Tekst: Gert de Graaf | Foto's: Willem Wittenberg en Gert de Graaf

Op 10 maart bezocht ik het woon- en werkinitiatief 'De Wondere Wereld' in Vorden. Binnen dit initiatief is er twee jaar lang een project gedraaid om een groep jongeren te stimuleren om na de schooljaren nog verder te leren. Ik sprak met de jongeren, interviewde de initiatiefnemers van het woon- werkinitiatief en daarnaast de twee oud-leerkrachten die het leerproject hebben vormgegeven en begeleid. Inmiddels is het officiële project alweer een jaar afgerond, maar het leeft voort in de aanpak van de begeleiders en in een materialenbank, waar ook andere wooninitiatieven gebruik van kunnen maken.

De initiatiefnemers

Wilma van Leeuwen en Merel Durand vormen samen de directie van 'De Wondere Wereld'. Zij zijn ook de initiatiefnemers en werken er als begeleiders. Wilma is de moeder van Auke, een van de bewoners, en werkte eerder bij een grote zorgorganisatie. Merel is een collega uit die tijd.

Projectplan

Wilma vertelt: "Ik vroeg me af waar mijn zoon zou kunnen gaan wonen. Het bestaande woonaanbod vond ik niet geschikt voor Auke. Toen is het idee ontstaan om zelf iets op te zetten. Maar hoe begin je daaraan?"

"We hebben veel met elkaar gepraat, gekeken bij andere initiatieven en een projectplan geschreven. Dat lag er al na een half jaar. We hebben het gepresenteerd aan een groep ouders van kinderen uit het netwerk van Auke. Bij de eerste bijeenkomst waren er tien ouderparen. Zes van hen hebben gekozen voor ons initiatief. Later zijn er nog twee andere bijgekomen.

We zijn geen ouderinitiatief, maar een woon- en werkinitiatief. De ouders zijn heel erg betrokken, maar ze hoeven niet. Ze hoeven ook niet in het bestuur. Samen met Merel heb ik indertijd het plan bedacht. Andere ouders zijn op deze trein gestapt."

Een huis

"Wij hebben een stichting opgericht. De volgende stap was het vinden van een huis. Een maatschappelijk betrokken investeerder had via via

vernomen dat wij op zoek waren naar een plek. Hij heeft dit pand gekocht en onze stichting mag het huren. De jongeren betalen huur aan onze stichting. Ze betalen ook gewoon gas, water en elektriciteit, en voor hun eigen eten en privéuitgaven. Daarvoor gebruiken ze hun Wajong-uitkering. De zorg wordt betaald uit de pgb's op grond van de Wlz."

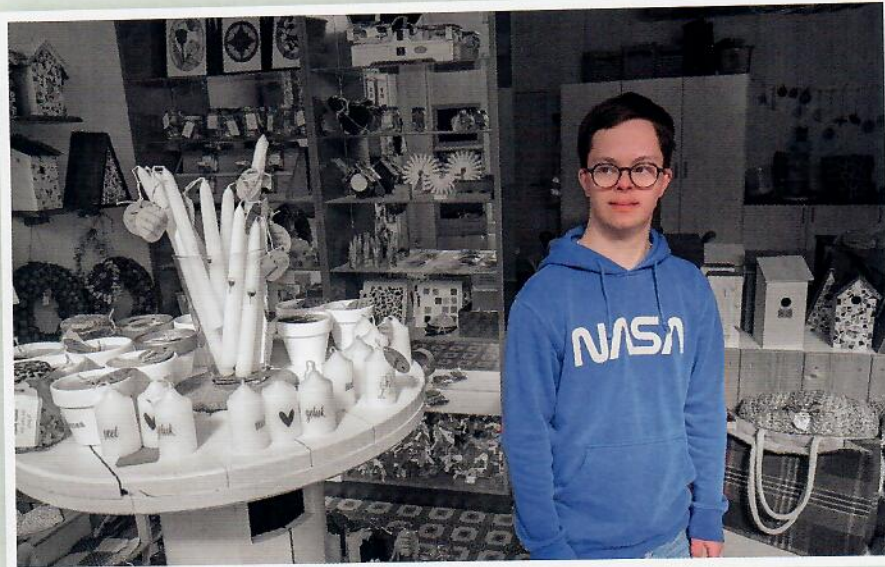
Verder leren na de schoolperiode

"Ik kende Rian Brenters en Ine Spekrijse als leerkrachten van de ZML-school: de Daniel de Brouwerschool in Wilp. Ik was al een tijd met hen in gesprek. Mijn zoon Auke heeft communicatieve beperkingen. Op school heeft hij vijftien jaar lang logopedie gehad en was er een intern begeleider die met hem werkte en onderwijsdoelen voor hem opstelde. Als hij van school zou gaan, zou dat allemaal abrupt ophouden."

Merel vult aan: "Bij kinderen met Downsyndroom is de ontwikkeling vertraagd, dus je moet juist langer doorgaan met het stimuleren van de ontwikkeling."

Wilma: "Met 20 jaar, toen Auke van school zou gaan, begon hij net zijn eerste letters en woordjes te herkennen."

Merel: "We hebben niet de intentie dat hij per se boeken moet leren lezen, maar we willen wel dat hij zich beter kan redden in de maatschappij. Praktisch lezen noem ik het. Dat je woorden als

'ingang' en 'uitgang' of 'open' en 'dicht' kan herkennen."

Fonds

Wilma: "Ik wilde graag dat hij ook na de schoolperiode verder zou kunnen leren. Ik heb hierover gesprekken gevoerd met Rian en Ine. De man van Ine kwam toen met het idee om een leerproject op te zetten. Hij is voorzitter van een fonds, dat onder bepaalde voorwaarden bereid was zo'n project te financieren. Rian en Ine kenden de jongeren van school en wisten waar ze qua leren konden doorgaan. We wilden direct starten op het moment dat de jongeren hier kwamen wonen. Uiteindelijk is het project door de coronaperiode wat later gestart."

Resultaten en continuering

"De jongeren hebben heel veel geleerd door dit leerproject. Neem bijvoorbeeld mijn zoon Auke: hij herkent nu een heleboel woorden. Hij is beter gaan communiceren, verstaanbaarder. Hij kan meer interesse tonen in de ander, want hij heeft geleerd om vragen te stellen. En hij heeft geleerd om een agenda te gebruiken,

zodat hij weet wanneer iets gaat gebeuren."

Merel: "Er is een databank, een materialenbank met allerlei spellen, oefeningen en opdrachten. Die blijven we, ook nu het project is afgelopen, herhalen."

Wilma: "Maandagochtend doen we nog steeds een opdracht uit de materialenbank met de hele groep."

**"Ze waren
voorafgaand aan het
project al vrienden
van elkaar."**

Merel: "En de jongeren houden nog steeds voor elkaar spreekbeurten. Wel minder frequent dan tijdens het officiële project, maar we doen het nog steeds. Verder komen er elke week twee vrijwilligers. Dat zijn mensen met onderwijservaring die het leuk vinden om met onze jongeren te werken. Met zes van de acht jongeren doen zij wekelijks oefeningen."

Wilma: "We hebben als team heel veel geleerd van dit project door te zien hoe Ine en Rian met de jongeren optrekken. Mede daardoor hebben we meer ideeën gekregen hoe we verder kunnen met deze doelgroep."

Merel: "We integreren veel in het gewone leven. Bijvoorbeeld, als we koken, laat ik jongeren een recept lezen. Als ze iets moeten ophalen bij de apotheek, dan schrijf ik voor ze uit wat ze kunnen vragen."

Wonen en werken

Wilma: "'De Wondere Wereld' is niet alleen een wooninitiatief, maar ook een werkinitiatief. We hebben

een atelier, een winkel en een B&B. De jongeren werken twee dagen per week hier, en twee dagen per week gaan ze naar een externe dagbesteding. Op maandag doen ze huishoudelijk werk en wordt er tijd vrij gemaakt voor gerichte cognitieve stimulering. Bij het werken stimuleren we natuurlijk ook de ontwikkeling van allerlei vaardigheden. In de winkel oefenen ze bijvoorbeeld veel sociale vaardigheden en zelfredzaamheid. We zoeken steeds naar de ondersteuning die nodig is. Niet iedereen hoeft hetzelfde te doen of hetzelfde te zijn. Dat geldt binnen onze winkel, maar ook in ons atelier en bij de B&B, eigenlijk binnen het woon- werkinitiatief als geheel."

Acht jongeren, acht interesses

Als ik binnenkom, is er ochtendpauze. De jongeren en enkele begeleiders zitten aan een grote tafel in de woonkeuken. De jongeren stellen zich aan mij voor en vertellen me wat hen interesseert. De begeleiders helpen bij de gesprekken door gerichte vragen te stellen. Er komt echt heel veel informatie uit. Het is een levendige boel. Je ziet hoe goed de jongeren naar elkaar luisteren.

Bernd vertelt dat hij heel erg geïnteresseerd is in geschiedenis, vooral de Eerste en Tweede Wereldoorlog. Op zijn bucketlist, zoals hij zelf zegt, staat nog dat hij met zijn vader naar Normandië wil gaan om daar de invasiestranden en musea te bekijken. Later op de ochtend leest Bernd mij voor uit zijn nieuwste aanwinst, een boek over D-day. Hij blijkt er echt veel van af te weten.

Jitske wilde – nu ze hier woont en bij Brownies&downies werkt – graag leren lezen. Na de pauze laat ze mij zien hoeveel ze al heeft geleerd. Ze leest voor uit een kinderboek van Edward van de Vendel, een verhaal met behoorlijk lange woorden erin.

Rian legt mij later uit dat Jitske op de ZML-school niet tot lezen is gekomen. Drie jaar geleden spelde ze de woorden, maar las niet betekenisvol. Maar vanuit haar nieuwe motivatie is ze enorm vooruitgegaan.

Auke vertelt dat hij met zijn broer naar het theater gaat, naar Buurman en Buurman. En het weekend was er

feest, want zijn moeder was jarig. Hij is slechthorend, en de begeleiders ondersteunen hun vragen aan hem met gebaren. Dat werkt goed.

Sema heeft een spreekbeurt gehouden over Turkije en over haar opa, die daar vandaan komt. Tijdens de spreekbeurt heeft ze natuurlijk ook veel verteld over Turks eten. Sema wil leren rekenen, omdat ze graag achter de kassa zou willen werken.

Jessica houdt van dansen. Ze vertelt me dat ze zowel moderne dans als hiphop doet, twee keer per week. Jessica leest graag over verschillende religies; zij kan al goed lezen.

Samuel is geïnteresseerd in 'Wie is de mol'. Hij kan precies opnoemen wie er dit jaar en in alle voorgaande jaren de mol is geweest.

Romee houdt van alle dieren, maar vooral van paarden. Ze rijdt op Floor en op Rex. Rex is een heel mooi zwart paard. Romee leest ook graag boeken over paarden.

Wessel houdt van Bassie en Adriaan en van Ernst, Bobby en de rest. Hij vertelt dat hij met zijn broer – die stage loopt bij de voetbalclub TOP Oss – voor de wedstrijd met de spelers het veld op mocht. Wessel verzorgt later op de dag voor mij een rondleiding door het pand. Hij laat me de woonkamer zien, de ruimte waar ze kunnen chillen, de keuken, het atelier, de winkel en de B&B.

Gemeenschap

Wilma: "Het succes van 'De Wondere Wereld' is dat de bewoners vrienden zijn. Ze zijn echt geïnteresseerd in elkaar en ze zitten in dezelfde leeftijdsfase. In bestaande woonvoorzieningen zitten vaak mensen met heel uiteenlopende leeftijden bij elkaar. Dat vond ik geen leuk idee voor Auke. Hij wil misschien naar een popconcert, maar dan zou hij zitten in een groep met een gemiddelde leeftijd van bijvoorbeeld 40 jaar, zonder iemand die dat interessant vindt. Hier groeit hij op met leeftijdsgenoten, en dat gun ik hem."

"Je ziet hoe goed de jongeren naar elkaar luisteren."

Merel: "Ze waren voorafgaand aan het project al vrienden van elkaar. Ze kenden elkaar goed. Het samenwonen hier en het project waarbij we de ontwikkeling stimuleren, heeft dit verder versterkt."

Wilma: "Het verschil met bestaande woonvoorzieningen is dat er geen tussenlagen van managers zijn en geen ondersteunende diensten. De stichting neemt direct de begeleiders in dienst."

Merel: "We zijn een aantrekkelijke werkgever. Er zijn korte lijnen. Mensen die hier komen werken blijven vaak heel lang, omdat ze zich persoonlijk betrokken voelen."

Wilma: "Het is wel hard werken voor de begeleiders. Je runt een woongroep, maar ook onze winkel, ons atelier en onze B&B. Maar het gaat goed, want de mensen vangen elkaar op."

"Wij zijn erg trots op ons woon- en werkinitiatief en dankbaar dat het onderwijsproject zo'n succes is geworden. We ontvangen veel vragen over het opzetten van een dergelijk initiatief en delen graag onze kennis en ervaringen met anderen."

De leerkrachten

Eerder werkten Ine Spekrijse en Rian Brenters beiden als leerkracht en remedial teacher op de Daniel de Brouwerschool. Ine vertelt: "Ik sprak veel met ouders, en zij gaven elke keer aan dat ze het jammer vonden dat het leren stopt als de kinderen van school gaan. Ze leren daarna natuurlijk nog wel in de praktijk, maar het leren van cognitieve vakken valt ineens weg."

"Ik wilde na mijn pensioen nog iets doen met al mijn kennis en ervaring. Ik kreeg de kans om een dag per week te werken aan de ontwikkeling van de jongeren van 'De Wondere Wereld'. Toen ik Rian erbij vroeg, was ze was meteen enthousiast. Wij vinden allebei dat mensen hun leven lang moeten kunnen blijven leren. Bij onze leerlingen komt het leren traag op gang. Wij wilden onderzoeken of ze op latere leeftijd kunnen doorleren, en dat is ook gebleken."

"Het project heeft een belangrijke boodschap: leren is nooit klaar."

Onderwijskijk

Rian: "We hebben gewerkt met de jongeren, maar ook veel betekend voor de vaste begeleiders."

Ine: "Het was voor ons echt een eyeopener om te zien hoeveel de begeleiders oppikten. Ze hebben natuurlijk een heel andere achtergrond, maar het was geweldig om te zien hoe goed en liefdevol ze met de bewoners omgingen. Wat we wel merkten, is dat ze de kijk die wij vanuit het onderwijs op de jongeren hebben misten."

Communicatie

Rian: "In de beginfase was het vooral belangrijk dat wij op veel verschillende manieren communiceerden. Een van de bewoners, Auke, is slechthorend, en bij hem zijn ondersteunende gebaren cruciaal. Maar alle jongeren op de ZML-school hadden al vanaf hun kleutertijd ondersteunende gebaren geleerd. De begeleiders bij 'De Wondere Wereld' hadden daar aanvankelijk geen ervaring mee, maar we hebben ze tijdens de maandagochtenden de gebaren aangeleerd en laten zien waar ze meer konden leren. Zo zagen ze dat sommige bewoners ineens beter begrepen wat

er gezegd werd. Gebaren kunnen een geweldige aanvulling zijn op de gesproken taal."

Ine: "Het tempo van spreken was ook belangrijk. Als je ondersteunende gebaren gebruikt, gaat het langzamer, waardoor de boodschap beter binnenkomt. Het viel ons op dat de wereld veel te snel praat, waardoor de jongeren het vaak niet goed konden volgen. Het was fijn om te zien dat door het gebruik van gebaren, alles veel duidelijker werd."

Leespraat

Rian: "Daarnaast gebruikten we de Leespraat-methode. Daarbij zet je lezen in als ondersteuning van communicatie en zelfredzaamheid. Bij een van de jongeren, Romee, werd deze methode al op school ingezet. Door zaken voor haar uit te schrijven kan ze dingen leren die ze in de praktijk moeilijk oppikt. Bijvoorbeeld: we lieten haar haar kast opruimen door met labels te werken van wat waar hoort. Zo kon ze het zelfstandig doen. De begeleiding heeft die benadering ook opgepakt. Ze schrijven bijvoorbeeld gedragsregels voor haar uit op een briefje of in haar agenda. Door die ondersteuning wordt ze steeds zelfstandiger en groeit haar zelfvertrouwen."

"Een ander voorbeeld: Auke heeft tijdens het leerproject leren lezen op niveau eind groep 3. We hebben zijn leesvaardigheid ingezet om hem te leren zelf vragen te stellen. Je kunt hem daarbij ondersteunen met gebaren, of de vragen voor hem

opschrijven. Dan heeft hij de gebaren niet nodig. Hij belde graag één keer per week met zijn broer. Maar wat ga je dan vragen? We schreven suggesties voor vragen op in steekwoorden. Zo heeft Auke geleerd vragen te stellen aan zijn broer. Inmiddels kan hij dat helemaal zelf."

"Er zou meer aanbod moeten komen voor jongeren met een beperking na hun schooltijd."

Vooruitgang monitoren

"Om het project te financieren, werd een subsidie aangevraagd bij een fonds. Een van de voorwaarden was dat de resultaten meetbaar moesten zijn, daarom hebben we gebruikgemaakt van Cito-toetsen en toetsen die horen bij de Rekenlijn-methode. Ook was het een voorwaarde dat de materialenbank die we ontwikkelden openbaar zou zijn, zodat andere woonvormen er ook gebruik van kunnen maken."

"We hebben de toetsen zowel aan het begin als aan het eind van het tweejarige project afgenomen. Bijna alle jongeren zijn op het gebied van schoolse vaardigheden vooruitgegaan, ook op de Cito-toets, terwijl dit niet per se een heel gevoelig instrument is. Twee van de jongeren konden in het begin nog helemaal niet lezen,

maar lezen nu op respectievelijk het leesniveau van midden groep 3 en eind groep 3. Vooral door de Leespraat-aanpak lezen ze nu ook met begrip. Ze hebben ook leren schrijven, zodat ze (met hulp) hun eigen verhalen kunnen opschrijven."

Ine: "De toetsen bevestigden de vooruitgang die we zagen in de dagelijkse praktijk. Wat ik ook mooi vond, is dat ze leerden hun eigen verhaal te vertellen, want die vertelvaardigheid was aanvankelijk vaak matig. Daar hebben we veel aandacht aan besteed."

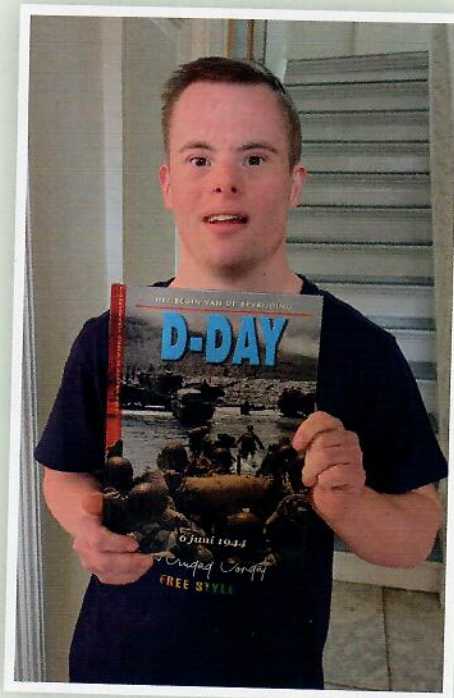
Kleine stapjes

"Je moet met deze doelgroep je instructie in kleine stapjes aanbieden. Het is bijvoorbeeld belangrijk dat ze leren elkaar aan te kijken tijdens een gesprek. Daarnaast leer je ze hoe ze een gesprek kunnen voeren met de juiste vraagwoorden. Je leert ze ook om bij een onderwerp te blijven en daarover meer informatie op te zoeken. Dat oefenden we onder andere in het kader van spreekbeurten. Daarbij leerden we de jongeren om hun verhaal te ondersteunen met foto's en tekeningetjes."

Rian: "De jongeren bereidden hun spreekbeurten voor met de vaste begeleiders. De begeleiders kwamen daardoor ook weer in een situatie waarin ze werden uitgedaagd de communicatie met de jongeren uit te diepen."

Aansluiten bij de eigen interesses

"De jongeren kwamen – op

één na – niet uit Vorden. We bedachten dat ze het dorp zouden gaan verkennen en op zoek zouden gaan naar hun favoriete plekjes. Daarover konden ze een spreekbeurt houden en de anderen meenemen op excursie naar hun mooiste plekje. Zo leerden ze meteen de weg in het dorp kennen. Waar kun je heen? Waar kun je veilig oversteken? Dit vergrootte hun zelfstandigheid."

"De jongeren hebben ook excursies gemaakt naar elkaars werkplekken. Op die werkplekken hebben we verteld over onze aanpak. Bij een van de jongeren, Romee, worden nu elementen uit de Leespraat-methode gebruikt op de zorgboerderij waar zij werkt. Zo zijn de tonnetjes met voer duidelijk gelabeld, zodat zij precies weet waar welk voer in zit."

Ine: "Aansluiten bij wat de jongeren zelf interessant vinden, maakt ze gemotiveerder en helpt hen gemakkelijker leren. Bernd

wilde bijvoorbeeld in het begin niet graag lezen. Maar toen hij ontdekte dat er boeken in redelijk eenvoudige taal zijn over zijn interessegebied, de Tweede Wereldoorlog, leest hij die allemaal, zelfs het dagboek van Anne Frank."

Rian: "Auke heeft van zijn broer een bezoek aan de voorstelling van Buurman en Buurman gekregen. Ze gaan daar samen naartoe, en Auke kijkt er enorm naar uit. Elke keer als je Auke ziet, zegt hij enthousiast 'Buurman en Buurman'. Vaak weet hij dan niet precies wat hij verder moet vertellen, dus maken we samen een verhaal. Auke kan nu in zijn agenda kijken om de datum van de voorstelling te vinden en vervolgens de tijd af te tellen. Nu zegt hij bijvoorbeeld: 'Nog twee weken voor Buurman en Buurman'. Door dit proces leert hij de tijd beter begrijpen. De agenda heeft voor hem echt betekenis gekregen. Dit is iets wat hij wekelijks zelf bijhoudt; elke zondagavond vult hij zijn agenda in. Zo krijgt hij steeds meer controle over zijn eigen planning en leven."

Emoties verwoorden

"We hebben de jongeren ook een spreekbeurt laten houden over hun allerliefste opa of oma. De eerste jongere vertelde over haar oma, maar die was overleden. Dat bracht veel emoties naar boven, zowel bij haar als bij de groep. Bij de volgende spreekbeurten zagen we ook vaak dat mensen in de groep gingen huilen. Het was nog net tijdens de coronaperiode, wat een heftige tijd was, en ik denk dat

de jongeren toen veel spanning meedroegen. We moesten het huilen een beetje afremmen, maar het is wel belangrijk dat ze leren om zulke emoties te verwoorden en te delen."

"Je moet met deze doelgroep je instructie in kleine stapjes aanbieden."

Vervolg

"Alle jongeren gaan graag naar de bibliotheek. Ze zoeken echt zelf hun boeken uit en weten precies wat ze willen lezen. Tijdens het project zijn we met hen naar de bibliotheek en naar de boekwinkel gegaan. Nu vragen ze bijvoorbeeld met Sinterklaas ook om boeken."

Ine: "Wij zijn nu weg, maar onze aanpak heeft een vervolg gekregen."

Rian: "De materialenbank die wij hebben opgezet, wordt nu door de vaste begeleiders gebruikt."

Eén begeleider bereidt het voor, en in het eerste halfuur op maandagochtend doen ze een activiteit uit de materialenbank. Zo komt het steeds weer terug. In de ochtendpauze houden de jongeren ook nog regelmatig een spreekbeurt. Ze hebben bijvoorbeeld nu de landen van Europa behandeld. Door die spreekbeurten wordt hun belevingswereld vergroot."

Een leven lang leren

Ine: "Het project heeft een belangrijke boodschap: leren is nooit klaar. Er zou meer aanbod moeten komen voor jongeren met een beperking na hun schooltijd. De een-op-een begeleiding en de integratie van vaardigheden in het dagelijks leven maken het project zo succesvol. De persoonlijke benadering en de aandacht voor de interesses van de jongeren zelf zorgen ervoor dat ze gemotiveerd zijn om te leren."

Meer informatie en toegang tot de materialenbank:

<https://de-wondere-wereld.nl/>

